

В. О. БОНЯК

Валентина Олексіївна Боняк, доктор юридичних наук, професор кафедри загальноправових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

СУЧАСНЕ ІСТОРИКО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВИ І ПРАВА США КОЛОНІАЛЬНОЇ ДОБИ*

Сьогодні, коли наша держава переживає глибокі політичні та соціально-економічні зміни, учені намагаються визначити наслідки правових рамок роботи органів державної влади, науково обґрунтувати принципи напрямки їх розвитку, зокрема законодавчого регулювання, з метою подальшого поліпшення діяльності. На тлі цього особливої актуальності набуває звернення до зарубіжного досвіду державного будівництва, зокрема періоду функціонування інститутів держави і права США колоніальної доби.

У такому аспекті монографія В. М. Калашникова та В. М. Малишка «Формування інститутів держави і права в США ранньої доби (1607–1775 рр.)» є у край необхідною, а враховуючи сучасні вітчизняні реалії – досить своєчасною, оскільки в ній автори на основі глибокого і системного аналізу висвітили тривалий та багатоплановий процес утворення та функціонування державних і правових інститутів періоду Британської Америки. Подальша розбудова української незалежної держави неможлива без врахування як багатого вітчизняного, так і зарубіжного досвіду, що допоможе розв'язати різноманітні проблеми економічного, політичного, соціального та правового характеру. У зв'язку з цим автори цілком правильно стверджують, що історичний досвід розвитку державних і правових інститутів США періоду 1607–1775 рр. заслуговує на увагу.

Вчасним та важливим є намагання авторів максимально об'єктивно визначити межі державного втручання у процеси, притаманні суспільному життю, зробити акцент саме на позитивних сторонах такого впливу, що й визначило структуру та логіку проведеного науковцями дослідження. Монографія складається з передмови, чотирьох частин, що охоплюють 12 розділів та ілюстрацій до них, післямови.

У розвитку та трансформації перед читачем постають захопливі сторінки багаторічної ранньої історії США. Вдале використання різноманітних методів пізнання в поєднанні з широкою ерудицією авторів та багаторічним досвідом наукової роботи оптимально виявилось при розкритті проблемних питань й обґрунтуванні висновків, а також забезпечило досягнення відповідного рівня об'єктивності у визначенні особливостей становлення і розвитку інститутів держави і права в США досліджуваної доби.

Дослідники використали чималий перелік нормативних та наративних джерел, статистичних матеріалів, інших наукових та публіцистичних праць, а також літературні твори (всього – понад п'ятисот), що робить монографію цікавою, глибоко насиченою інформативно, особливо прикладами, які аргументують наукові висновки авторів.

Предметом наукового аналізу в монографії закономірно стало загальне й особливе в еволюції інститутів держави і права ранніх США. Особливу практичну та наукову цінність має критична оцінка вад американської державно-правової дійсності досліджуваного періоду, а також посилення вчених на те, що інтерес до очевидного впливу американської демократії на розвиток сучасної цивілізації має бути суто практичним і визначатися прагненням врахувати тільки найкраще з історичного досвіду державного будівництва США колоніальної доби.

Автори не обмежуються лише розкриттям питання зародження інститутів загальноколоніальної та регіональної політичної влади, буржуазної приватної власності на землю, плантаційного рабовласництва, кримінального права, судової системи, піратства та контрабанди, які були важливим джерелом розвитку капіталістичного укладу Британської Америки, а й зазначають необхідність використання в національній державній політиці тих моделей державних інститутів, які відіграли позитивну роль в історії держави і права зарубіжних країн. Водночас, В. М. Калашников та В. М. Малишко акцентують увагу на потребі уникнення подальшого розвитку тих інституцій, які заводили інші держави і народи в так званий глухий кут, оскільки вихід із такої звичайної для історії людства ситуації в багатьох випадках призводив до кривавих соціальних революцій.

© В. О. Боняк, 2016

* Рецензія на кн.: *Калашников В. М., Малишко В. М.* Формування інститутів держави і права в США ранньої доби (1607–1775 рр.): Монографія / В. М. Калашников, В. М. Малишко; за ред. і з передмовою І. Б. Усенка. – К.: Логос, 2015. – 406 с.

Робота приваблює безліччю цікавих для істориків права фактів, що надає змогу простежити динаміку державного будівництва, зрозуміти витoki тих чи інших інституцій та порівняти їх з сучасними аналогами.

Монографія є результатом наполегливої та кропіткої праці, завзятого наукового пошуку двох учених, що працюють у провідних вітчизняних навчальних закладах, і яка суттєво розширює наш світогляд. Вона відкриває нові можливості та дає поштовх для подальшого вивчення процесу розвитку ранньої американської державності, є стимулом для проведення нових досліджень у означеному напрямі та може бути прикладом для всіх дослідників.

Очевидно, що висока оцінка цього дослідження стала можливою і завдяки особистості наукового редактора – професора, заслуженого юриста України І. Б. Усенка. Впевнена, що цей вагомий науковий результат є наслідком роботи креативного вченого, який здатен сформулювати навколо себе відповідне оточення та об'єднати його зусилля в реалізації споріднених інтересів.

Переконана, що наукова праця «Формування інститутів держави і права в США ранньої доби (1607–1775 рр.)», починаючи від її оформлення і до ознайомлення зі змістом, є і буде цікава та корисна широкому загалу. Праця, безперечно, сприятиме формуванню правосвідомості у студентської молоді, науковців та практиків, а також має значну соціальну цінність як рушійний чинник у подальшій розбудові демократичної та правової держави України.

А. Є. ШЕВЧЕНКО

Анатолій Євгенійович Шевченко, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри теорії права та держави Національного університету Державної податкової служби України

РЕЦЕНЗІЯ

НА МОНОГРАФІЮ Р. П. ЛУЦЬКОГО НА ТЕМУ: «ПОЗИТИВНЕ ПРАВО В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ РЕАЛІЙ»

Монографія «Позитивне право в контексті сучасних наукових реалій» підготовлена кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри теорії та історії держави і права Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького Луцьким Романом Петровичем.

Незважаючи на величезний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених, присвячений багатьом аспектам формування і розвитку позитивного права в демократичному соціальному просторі, деякі з них і дотепер залишаються за межами наукового пізнання. Зокрема, специфічний характер має дослідження діалектики формування і розвитку позитивного права в контексті основних ціннісних (природно-правових) і соціокультурних (емпіричних) засад функціонування сучасного суспільства і держави. Попри те, що постановка цієї проблематики вже частково має місце в сучасній науковій літературі в межах різних галузей доктринальних знань, актуальність її дослідження в межах запропонованої монографії зумовлена обґрунтуванням соціокультурного підходу щодо її вирішення, що й сприяло її системному висвітленню.

Крім того, зазначене монографічне дослідження Р. П. Луцького покликане заповнити прогалину у вирішенні загальної наукової проблеми, суть якої полягає в комплексному дослідженні сутності, природи, функціонального призначення, інституційного рівня та соціокультурних засад формування й розвитку позитивного права, його джерел і форм прояву.

Структурно монографічне дослідження складається із трьох розділів та дванадцяти підрозділів, логічно пов'язаних між собою.

У першому розділі роботи автором обґрунтовуються теоретичні засади дослідження сучасного позитивного права. У ньому акцентується увага на неможливості залишатися осторонь методологічних проблем філософських та інших гуманітарних наук у цій площині, оскільки формально-догматичне осмислення права дає лише одностороннє уявлення про нього. Це, у свою чергу, дозволить, по-перше, вийти за межі суто ортодоксального (консервативного) розуміння позитивного права, як встановлених державою загальнообов'язкових правил поведінки у вигляді правових норм і, по-друге, поглибити наше пізнання особливостей позитивного права в контексті сучасних світових демократичних трансформацій, які неможливо реально втілити в життя без належного офіційного (владного) закріплення фундаментальних природно-правових принципів справедливості, свободи, рівності та гуманізму. Вказане дає підстави стверджувати, що дослідження сучасного позитивного права повинно будуватися на основі соціокультурного підходу до його пізнання. Підрозділи цього ж розділу присвячено теоретичним засадам позитивного права як явища соціальної дійсності, а також методологічним аспектам поняття «позитивне право» та історичним умовам виникнення, засадам та витокам цього терміна, як у національній, так і європейській правовій думці.